

Pravidla pro podání nálezové zprávy o terénním archeologickém výzkumu

2025-08-06

Základní pojmy

Nálezová zpráva je dokument obsahující základní popis a výsledky terénního archeologického výzkumu. Jejím cílem je umožnit myšlenkovou rekonstrukci prozkoumaného archeologického kontextu v jeho rysech podstatných pro vědecký výzkum, tj. zachytit relevantní vztahy mezi nemovitými a movitými nálezy, stratigrafickými jednotkami a dalšími prvky archeologického kontextu. Nálezová zpráva se skládá z výběru relevantní primární terénní dokumentace a dalších informací a sama je součástí archivu terénní dokumentace. Její obsah a struktura jsou dány touto směrnici.

Archiv terénní dokumentace je soubor nálezových zpráv a další terénní dokumentace, utříděný a popsáný metadaty tak, aby umožnil širší badatelské využití dokumentů nad rámec nálezové zprávy. Jeho obsah je dán „*dobrou praxí*“ v oboru archeologie. Archivem se též rozumí pracoviště, které je správou souboru pověřeno.

Digitální repozitář je soubor digitálních a digitalizovaných dokumentů z archeologického výzkumu vznikající v jakékoli jeho fázi. Je udržovaný trvale jako záloha digitálních dat a badatelský zdroj pro interní potřebu organizace bez podrobného popisu dokumentů.

Terénní dokumentace jsou dokumenty a data bezprostředně související s terénním archeologickým výzkumem a popisující prozkoumaný archeologický kontext slovem, kresbou, fotografií, digitálním objektem nebo souborem popisných atributů. Předepsaný a/nebo doporučený obsah výše uvedených souborů terénní dokumentace je blíže stanoven v kapitole [Terénní dokumentace](#).

Části nálezové zprávy

Nálezová zpráva o archeologickém výzkumu (dále NZ) se skládá z těchto částí:

- **identifikátor** příslušného projektu nebo samostatné archeologické akce v informačním systému [Archeologická mapa České republiky \(AMČR\)](#);
- stručný strukturovaný záznam o příčinách, průběhu a výsledcích výzkumu jako podklad pro databázi výsledků archeologických výzkumů (tzv. [Zpráva/Záznam o archeologické akci](#), dále **ZAA**);
- prostorová identifikace výzkumu jeho přiřazením k existující jednotce (jednotkám) **PIAN** (prostorová identifikace archeologických nálezů) nebo vytvořením nové jednotky (nových jednotek) **PIAN**;
- **textová část**, zahrnující slovní popis příčin, průběhu a výsledků výzkumu podle kapitoly [Textová část NZ](#) níže;
- **terénní dokumentace** (plány, fotografie, data aj.) podle kapitoly [Terénní dokumentace](#) níže;
- **seznamy** všech jednotek prozkoumaného archeologického kontextu a všech částí vytvořeného archeologického fondu (movitých nálezů, vzorků, dokumentace aj.) podle kapitoly [Seznamy](#) níže;
- **expertní posudky, konzervační zprávy** (byly-li vypracovány k datu podání NZ);
- další **přílohy**, pokud byly vypracovány, jako např. projekt archeologického výzkumu, zápisy z komisí, závazné stanovisko příslušného výkonného orgánu památkové péče v případě výzkumu na území kulturní památky nebo národní kulturní památky apod.

V případech, kdy nedošlo k zásahu do archeologických situací, odběru vzorků a přemístění movitých nálezů z jejich původního uložení a kdy s ohledem na celkový charakter a rozsah zjištění není podrobný popis nutný, může být NZ podána pouze v rozsahu ZAA.

Všechny prostorové souřadnice uváděné v rámci NZ a jejich příloh jsou uváděny v jednom zvoleném souřadném systému, a to **S-JTSK** (EPSG:5514), **WGS-84** (decimální stupně, EPSG:4326) nebo **WGS84 /UTM zóna 33N** (EPSG:32633). Všechny výškopisné souřadnice jsou uváděny ve výškovém systému **Bpv** (baltský po vyrovnání).

Způsob odevzdání NZ

- **ZAA se podává záznamem v informačním systému AMČR** a v jeho rámci se vytváří či připojuje jednotka (jednotky) **PIAN**.
- **Ostatní části NZ se podávají rovněž prostřednictvím AMČR**, a to v podobě jednoho souboru **PDF** rozčleněného do kapitol odpovídajících výše uvedeným částem. V případech, kdy velikost souboru PDF přesahuje **250 MB**, musí být soubor podávajícím pracovníkem (autorem) rozdělen do více dílů (souborů).
- V případě, že je to vhodné s ohledem na opětovné využití dat, je žádoucí odevzdat *Terénní dokumentaci* a *Seznamy* v podobě jednotlivých oddělených souborů v jiných datových formátech dle [seznamu aktuálně akceptovaných formátů](#) a podmínek jejich přijetí pro archivaci.

- Obsah ZAA musí být věcně shodný s obsahem ostatních částí NZ, zejména musí postihovat všechny zastoupené komponenty a základní popis archeologické akce; v opačném případě bude ZAA (záznam) vrácena autorovi k doplnění.
- V případě, že je NZ neúplná nebo vykazuje jiné nedostatky, bude prostřednictvím AMČR vrácena autorovi k dopracování.

Textová část NZ

Textová část NZ svým rozsahem zohledňuje metodu a rozsah výzkumu a počet či význam zjištěných archeologických nálezů. Zpravidla obsahuje údaje podle následující osnovy:

- 1. Titulní strana a evidenční list** se souhrnem základních informací o projektu/akci
 - podoba titulní strany a evidenčního listu je specifikována ve vzoru na konci tohoto dokumentu;
 - jako podklad evidenčního listu lze použít výpis vyplněného formuláře z AMČR, který se vygeneruje pomocí tlačítka „Generovat výpis“ u patřičného záznamu o akci.
- 2. Podnět a okolnosti terénního výzkumu**
 - a) podnět k provedení výzkumu, časový a organizační průběh terénních prací a okolnosti jejich realizace, příp. komplikace;
 - b) dodavatelé subdodávek, např. firmy provádějící geodetické zaměření, speciální průzkum, odběr a vyhodnocení ekofaktů, servisní (kopáčské a technické) práce;
 - c) odborní koreferenti výzkumu;
 - d) časové vymezení a organizační zajištění následného („mimoterénního“, laboratorního) ošetření, zpracování a vyhodnocení archeologického fondu.
- 3. Geografický a sídelní kontext naleziště**
 - a) lokalizace výzkumu názvem trati, ulice, parcelním číslem apod.;
 - b) prostorová identifikace místa a rozsahu výzkumu uvedením prostorových souřadnic;
 - c) stručný popis prostředí nálezů, tj. krajinný ráz, geologická a geomorfologická situace, půdní pokryv apod.
- 4. Historie naleziště a jeho bezprostředního okolí**
 - a) údaje o předchozích výzkumech na lokalitě, příp. předchozích sezónách výzkumu;
 - b) význam lokality z hlediska dosud známých poznatků.
- 5. Cíle a metoda výzkumu**
 - a) vědecké cíle archeologického výzkumu a jeho strategie;
 - b) popis nadloží, způsobu skrývek a metody odkryvu;
 - c) metody výzkumu a jejich zdůvodnění ve vztahu ke stanoveným cílům; v případě vzorkování plochy (kdy záchranný výzkum není proveden na celém území dotčeném stavbou) je třeba výběr vzorku zdůvodnit;

- d) přehled systému dokumentace a evidence movitých a nemovitých archeologických nálezů, hesláře použité k popisu terénních situací;
- e) výčet druhů odebíraných vzorků artefaktů, ekofaktů a přírodních faktů, příp. výčet na místě provedených speciálních odborných analýz; zdůvodnění jejich výběru, rozsahu a množství.

6. Popis terénní situace

- a) charakteristika archeologických sond, jejich rozsah a způsob rozvržení;
- b) popis stratigrafických jednotek či jiných analytických částí archeologického kontextu s odkazy na dokumentaci, popis podloží;
- c) popis vyšších jednotek archeologických nálezů (struktur, objektů, komplexů) a jejich datování (s odkazem na konkrétní nálezy) a předběžná interpretace;
- d) model chronologicko-vývojových horizontů s vývojovým diagramem (tzv. Harrisovou maticí), pokud jeho vytvoření terénní analýza umožňovala a pokud byl tento přístup pro daný typ archeologického kontextu relevantní.

7. Zhodnocení výsledků výzkumu

- a) stručné shrnutí poznatků, zhodnocení míry, v jaké výzkum odpověděl na řešené vědecké otázky a nastínění nových otázek, které výzkum otevřel;
- b) výčet funkčně chronologických komponent a základní interpretace zachyceného archeologického kontextu ve smyslu intenzity zachycených aktivit, jejich kontinuity a souvisejících událostí;
- c) stručný přehled mimořádných nálezů;
- d) shrnutí závěrů koreferentů a odborných komisí s odkazy na zápisy z jednání;
- e) návrh dalšího postupu výzkumu (u zjišťovacích výzkumů);
- f) vyhodnocení prostoru lokality z hlediska budoucí archeologické památkové péče a návrh režimu budoucí ochrany;
- g) sdělení, zda a v jakém rozsahu zůstaly i po ukončení výzkumu zachovány archeologické nálezové situace a zda i nadále lze místo výzkumu považovat za území s archeologickými nálezy;
- h) odkazy na dosavadní publikace výsledků výzkumu a uvedení jiných forem dosavadního zpřístupnění výsledků výzkumu veřejnosti;
- i) místo, kde jsou aktuálně uloženy movité archeologické nálezy, příp. sbírkotvorná instituce, do které mají být předány.

8. Použité prameny a literatura

Terénní dokumentace

Do archivu terénní dokumentace se ukládá:

- nálezová zpráva;

- výběr jakékoli další analogové a digitální dokumentace, který vedoucí výzkumu/autor NZ považuje za relevantní a užitečný z hlediska budoucího badatelského využití a s jeho přijetím souhlasí odpovědný pracovník archivu. Předávající zajišťuje odpovídající utřídění a popis dokumentů.

Součástí **nálezové zprávy** jsou:

- výřez ze Základní topografické mapy ČR v měřítku 1: 10 000 nebo katastrální mapy s vyznačením místa výzkumu;
- celkový plán výzkumu s rozložením sond, objektů, stratigrafických jednotek, řezů atd. v přiměřeném měřítku;
- dílčí půdorysné plány a řezy, zpravidla v měřítku 1:10 až 1:100, s popisem stratigrafických jednotek (objektů, vrstev, stavebních konstrukcí apod.);
- fotografie terénních situací s vyloučením variant, tj. ve výběru zahrnujícím pro každou relevantní část terénního výzkumu jen jeden, nevhodnější snímek. Snímky jsou doprovozeny popisem zahrnujícím označením fotografovaného objektu, jméno autora a rok pořízení snímku;
- výběrová obrazová dokumentace movitých nálezů a dalších částí terénní dokumentace, pokud to autor považuje za přínosné, s odpovídajícím popisem;
- popis způsobu uložení a zpřístupnění ostatní terénní dokumentace, která není součástí NZ.

Terénní dokumentace vkládaná do nálezové zprávy musí splňovat tyto podmínky:

- plány vkládané do nálezové zprávy jsou revidovanou, příp. upravenou verzí původní terénní dokumentace, může (ale nemusí) jít o čistopisy připravované pro publikaci;
- popis celkových i dílčích plánů je úplný a čitelný;
- na celkovém plánu jsou vyznačeny úseky dokumentovaných řezů a nejméně dva body s uvedením prostorových souřadnic;
- na každém plánu je uvedeno jeho měřítko;
- na půdorysných plánech orientace k severu a nejméně dva body s uvedením prostorových souřadnic, úseky dokumentovaných řezů a jejich koncové body s popisem a nivelační body s uvedením nadmořské výšky;
- na řezech je uvedeno označení vrstev, koncové body řezů s označením a rovina s uvedenou nadmořskou výškou;
- na kolmých snímcích a fotoplánech je uvedeno měřítko a vyznačeny vlíčovací body s připojeným seznamem jejich prostorových souřadnic a nadmořské výšky;
- fotografie obsahují označení (identifikátor) fotografovaného objektu a měřítko;
- na jednu stranu NZ ve formátu A4 mohou být vloženy maximálně 4 fotografie (tj. delší strana snímku nesmí být menší než 13 cm), optimální rozlišení fotografií v NZ je 300 DPI.

Veškeré dokumenty vzniklé v souvislosti s archeologickým výzkumem, které nejsou součástí NZ, ale jejich uchování je žádoucí (např. originály snímků, terénní záznamy, kresebné podklady,

originály plánů, deník výzkumu, evidence docházky, geodetická a jiná analytická data apod.), musí být dlouhodobě bezpečně uloženy v digitálním repozitáři v důvěryhodném dlouhodobém úložišti a veřejně přístupné. Popis způsobu uložení a zpřístupnění těchto dokumentů je nedílnou součástí NZ.

V případě, že je to vhodné s ohledem na opětovné využití dat, je žádoucí odevzdat *Terénní dokumentaci* v podobě jednotlivých oddělených souborů v jiných datových formátech dle [seznamu aktuálně akceptovaných formátů](#) a podmínek jejich přijetí pro archivaci.

Seznamy

Seznamy archeologických situací a objektů archeologického fondu zahrnují:

- **seznam sond** (*pokud není součástí textové části NZ*);
- **seznam stratigrafických jednotek**, komplexů, objektů (*pokud není součástí textové části NZ*);
- **seznam geodeticky zaměřených bodů** s popisem;
- **seznam movitých nálezů** (tzv. přírůstkový seznam — seznam sáčků) s uvedením obsahu (druhu nálezů), kvantifikací (počet kusů, příp. celková hmotnost), datem odběru a veškerými údaji zachycujícími vztah nálezů k stratigrafickým jednotkám a dalším částem archeologického fondu;
- **seznam v terénu odebraných vzorků** ekofaktů a přírodních faktů;
- **seznam vzorků odebraných z nálezů v laboratoři** ke speciálním analýzám;
- **seznam plánů, fotoplánů, kolmých snímků, fotografií** a dalších dokumentů zahrnutých v NZ jako obrazové přílohy s odpovídajícím popisem. Seznamy se vytvářejí i tehdy, je-li popis dokumentace uveden v popiskách příloh;
- **seznam fotografií** s odpovídajícím popisem.

V případě, že je to vhodné s ohledem na opětovné využití dat, je žádoucí odevzdat *Seznamy* v podobě jednotlivých oddělených souborů v jiných datových formátech dle [seznamu aktuálně akceptovaných formátů](#) a podmínek jejich přijetí pro archivaci.

Osobní údaje

Součástí NZ **nesmí být osobní údaje oznamovatele**, stavebníka ani jiných osob dotčených archeologickým výzkumem, vyjma nezbytných bibliografických údajů a údajů souvisejících s odborným obsahem NZ a prováděním archeologického výzkumu či zpracování jeho výsledků (např. jména autorů, spolupracovníků, expertů, členů výzkumného týmu apod.)

Dokumenty ke stažení

Vzor titulní strany a evidenčního listu nálezové zprávy ([PDF](#))

Vzor nálezové zprávy pro projekty typu průzkum ([DOCX](#))